

လိက်လလောင်ကြီးတူဟံသာဝတီလို့ ပေင် (၂၅၀) သွံ

ပွဲသက္ကရာဇ်ချင် ၁၁၁၉ (သက္ကရာဇ်ခရေတ် ၁၇၅၇ အေဒီ) ဂိတုပသ် (၈) စွက်ဝံ ခွဲတူသွင်ဗွာ ဥပဒေဇေယျ ဗတိုက်သီကေတ်ထောံချင်မန် ကော်ဒ်း နှ် ‘တူချင်ဟံသာဝတီ’ လို့ရောင်။ အခိုင်အခါပွဲ လောန်ကျင် ဗွတ် (၂၅၀) သွံတေံ ပွဲဝင်ဂကူပိုမွဲး ခွဲပွဲဂကူဗိုတေံ သိုက်မဇဂကူပိုတေံ ဒးဒင်ဂစိုတ်ကျေံ အစီအဇန်နွံတဲ ချင်မန် ညံင်ဂွံကျေံဗွန်အာ လတူဗွားကပ်ဏအ်ဂှ် သွင်ဗွာတေံ ကျောန်စိုတ်ကျင်ရ။ သီကေတ်ချင်မန်တဲ ပွဲအရာဂစိုတ်ကမ္မက်ဂကူမန်ဝံ၊ ညးချင်ကွာန်ဟံမွဲ ကုဒုဟ်ဒဏ် မဟံဂိုဏ်းဗြဲ၊ ကောန်ဇွာ် ကောံ ခမီသင်လွိုဟ် (၃၀၀၀) ဇကုတေံလေဝ် ဒးဒင်ဂစိုတ်ကျေံ ပွဲမဇဇန်ရ။ အဲကွာံဝင်ဂကူမန် မဟံဂို လိက်ပတ်သွရိုဟ်သွတာတေံကို၊ လိက်တိုင်တေံတေံကို ဒးဒင်ပလိုပလာ် ကိုရ။ တွဟ်နဂွံဗွားဘဲ ဂစိုတ် ကမ္မက်ဂကူ သာ်ဝံတဲ ဂကူမန် လွိုဟ်ဂှ်ဂိုဏ်းဗြဲတေံ မွဲးဗြဲဒ်လုပ် ပွဲချင်သေံ အိုတ်ရ။

ကွာသွင်ဗွာတေံ ဟံမွဲသီကျေံချင်မန်ဟံသာဝတီ ပွဲသက္ကရာဇ်ခရေတ် ၁၇၅၇ ဂှ်မွဲး၊ အလုံချင်မန်တေံ တန်တကျင် ပကင်ရင်ကျင် ချင်ဗွားဗွားတဲ ပိုင်ဗြဲကျင်အစိုအုပ်စုပ် ဂှ်ဂိုဏ်းသွံရောင်။ ပွဲကို တိုက်အာ ယုဒိုဟ်အဂ္ဂဏအ်မွဲး ပရေင်ဇော်မောင် တတက်ဂကူမန်ပို ဒယုဗြဲထာ နွံကျင်ဩဇာ အကြာဂကူပွဲမဂှ်တဲ ကဆံင်အလံင် ဂကူပိုတေံ ချိုင်ဗွဲကျင်ရ။ တီဗျာ်ချင်မန်ဗွန်ဝံ၊ ခွဲဒွဲ သွက်ဝံဆက်ဆောံ ကုချင်သအာင်တေံ ပွဲမဂှ်ရ။ ဂကူမန်တေံ ပွဲအရာအရေင်ဘာသာ၊ ပရေင်ပိုန်ဗြဲ၊ ပရေင်ချင်ကွာန် ကောံ ယေန်သွာင်တေံဂှ် ဇော်မောင်ဆက်စပ် ကုချင်ဇိုင်ပိုင်ဒိုဟ်ဂမ္တိုင်တဲ အတိုင်အွာဝင်ဗွားကပ်တေံ တုပ်စိုတ်မွဲး၊ ချင်မန်ဝံ တန်တကျင် နဒဒုဗျင်သွားပွား ဂှ်ဂိုဏ်းဗွဲသွံရောင် ဟိုဂးအိုတ်ရ။ ပွဲဗြဲဗွဲသွံသွံပွဲမဂှ် ဒက်ခွဲပျိုန် ကလုတ်တမာန် ကုချင်သအာင်မကြပ်သွဲဂမ္တိုင် မဟံဂို ချင်သီရိလင်္ကာ၊ ချင်အေန်ဒီယု၊ ချင်အေန်ဒပ်နီယု၊ ချင်ကြက်၊ ချင်ပြင်သေတ်၊ ချင်အင်ဂလာန်၊ ချင်ပပ်တူဂီ၊ ချင်သပိုင် ကောံ ချင်ဒေသ အဒေါင်တိုက်အာယုဒိုဟ်ဗွဲက် တေံတဲ ကျောန်စိုတ်ကျင် ပရေင်ကုသာန်သွံရာန်ရ။ ဂကူမန်တေံဂှ် ဆက်ဆောံကျင် ကုချင်သအာင်ပွဲမဂှ် ပွဲမစိုတ်ဩဟ်ဆာန်ကိုန် ဂှ်ဂိုဏ်းသွံတဲ ကော်သကာ ပွဲအရာကုသာန်သွံသာန်ကို ကလုတ်တမာန်ရ။

စပွဲနူကို သီကေတ်ထောံ ချင်မန်တဲ သွင်ဗွာအဆက်ဆက် သွဲချီချိုက်ပျဲပျာ် ဖံက်ပကပ်ကျင် အခေါင်အရာမ္တီဟ် လတူဂကူမန် ဂှ်တိုန် အရိုဟ်ဒဒုတူရောင်။ ဂကူမန် မကေင်ပိုင်ဗြဲကျင်လဝ် ပိုန်ဟာန်အစိုက်ကွာယေန်သွာင် ပွဲမဇော်မောင် ပွဲအခိုင်တေံဂှ် ဘဝသပ်စေံအာ စိုဘဝဂကူ ဟံမွဲကုချင်ရ။ အခေါင်အရာဂကူမန်သဇိုင်တေံဂှ် ဒးဒင်တက်ပလိုကျေံတဲ ပရေင်ချီချိုက်ပျဲဗြာ် သကာတ်မြဟ်တိုန် သွားဟံသေင် အလုံဂကူမန်တေံ ကျောန်စိုတ် တိုန် ပရေင်ဘဝပွဲဇော်မောင် တတက်အိုဏ်တေံလေဝ် ဒးဒင်ကွာတ်လဒို စိုဒွာကျင် နွံရ။ ဂကူမန်ပိုတေံ ဒးဒင်ရပ်ထိုင်ချူက်၊ တီဗျာ်ကွာန်သွံတေံ ဒးဒင်သီ၊ ဒးဒင်စကာအဓမ္မ၊ ဒးဒင်စင်တက်ပျဲပျာ် ဂစိုတ်ကျေံတေံ ကတိုဒ်ဒိုင် လေဝ်ဒဒုတူရောင်။ အခေါင်အရာသဇိုင် ကံကုသိုမန် မန်သွောံဖန်ကေတ်ဂှ် ဒးဒင်ပါတးဒိုင် လှိုန်ကာလရ။ ပွဲကိုအခိုင် ဗြာဟံလအ်ကျင်တေံ၊ စိုန်ရ ဟိုဂးဒိုင် ပရေင်တက်ကျာပ်သွာင် အကြာအလိုအသီ ပွာန်နအဖ၊ ဗော်ဒီမိုကရေသီအေန်အေပ်ဒီကို ကောန်ဂကူကောန်ချင်အရင်တေံ ကတိုဒ်ရောင် ဟိုဒိုင်ကိုလေဝ် သတ်ပွပ်ဇော်ပွဲဗွဲ ဟံမွဲကျင်ရ။ အလိုအသီ ပွာန်နအဖတေံဂှ် ဟံပလုပ် ပွဲအရာသောင်ကလး တက်ကျာ သွက်ပရေင်ညီသွဟ် အလုံချင်မွဲရ။ မွဲအခိုင်စေံ၊ အလိုအသီပွာန်ဂှ် သျှင်ပျိုန် ပရေင်ချီချိုက် လျှူကောန် ချင်အရင်အိုဏ် သိုပလုပ် ပွဲဒေသမန်ရ။ စိုန်ရအလိုအသီပွာန်တေံ ကေတ်လဝ်တင်တုပ်စိုတ်ဒေါ လဝ်ပန်ပှော် ကုဗော်ချင်မန်တို ကိုလေဝ် အကာအရာချင်မန်ဂှ် လအ်အာပရေဒအာ၊ ဒပ်ပွာန်ဗွာတေံ ဖျေံကျင်ဒပ် ဇော်ကိုဗြဟတ်ဂှ် ဗိုလို့ စိုဒွာထိုင်ဒပ် ဟံမာန်ရ။

သွဟိုတ်ပရေင်ချီချိုက် လျှူဂကူပိုကတိုဒ်ကျင် ဇော်ကိုဗြဟတ်တဲ ဂကူမန်ပို နွံတန်တဲဒိုင် ပွဲကိုအလုံဗွား ကပ်ဝံလေဝ် သျှင်ပျိုန်အသီ သွက်ပေံဗတိုက်ဗွားဗွား ဂကူမန်ရ။ တိုင်ပွဲကောတ်အထောတ် အလုံဂကူမန် ပိုတေံဂှ်၊ သွက်ဝံ ကလေင်ကလိဝံအခေါင်အရာသဇိုင်ပိုတေံ မဟံဂိုကံကုသိုဂကူပို ပိုတေံ သွောံဖန်က ကေတ်မာန်တဲ ညးဂမ္တိုင်တေံ သွက်ဝံသွစွတ်သတ္တိပို နဒဒု ‘ဂကူမန်’ မွဲဂကူရောင်။ ပွဲကိုအခိုင်အခါ

တို့ကားအိဝံ့ ခရ်ဆာန်ချူ နှုပိုင်ဥးကပ်တအ် နွံကျင် လျှူဂကူပို ကိုလေဝ်၊ ဣကအ်သွးဂ် ခေပလံင်ဗစိုပ်ကာကို တိုင်ဟိုတအ် ဟံ့မာန်ဏီ။ မွဲစွဲကုခရ်ဆာန်ချူဂ် ပရေင်အထံက်အပင် အရီအပင်တအ် ညိုင်ဂွံကိုမာန် ပွက်ဇှော်ကွဲရောင်။ ဆဂး၊ ပွက်ဇှော်မွဲသတ်ဝံ့၊ အတိုင်ကချိုင်သ္တိုင်ဗွးစး ချင်အေန်ဒီယု ‘ဂါန်ဒီ’ ဟိုရ “ပရေင်ပြိုင်သွာဲ ပွဲကိုဗွးတိုက် နွံပွဲတိုက်ရ”၊ ရဲဝံ့ တာလျိုင် သွက်ဂွံကလေင်ကလိဝံ့ အခေါင်အရာဗွး စးဟိုဂ် နွံပွဲတိုက်ရောင်၊ နွံပွဲတိုက်ဗွးတိုက်ဟံ့ သေင်သက်ကံရ။ ဟိုတိုက်ရ အလုံဂကူမန် နွံပွဲချင်မန်ကို မူးချင်မန်ကို သွက်ဂွံကလိဝံ့ အခေါင်အစို ပိုင်ပြီအုပ်စုပ် ကောံ သိက္ခာဂကူပိုမာန် ဒးသ္တိုင်ပွဲဂ် ပရေင်ချီဒရာင် ပိုတအ်ရောင်။

တို့ကားအိဝံ့ ဒ်တိုက်တအ် ဝဲဗျတ်ဂွံသတိ မွဲတိုက်ရ။ ပွဲအရာ ကလေင်ဗ်ဗျတ်ဝံ့ ပိုတအ် မိက်ဂွံအာတ်မိက် ပရေင်ပါလုပ် ချီဒရာင် အလုံဂကူရ။ အလုံဂကူမန်တအ် ကဆံင်အလံင်ဟံ့ရ။ အဝဲဟံ့ရ သွက်ဂွံပါလုပ် ပရေင်ချီဒရာင် သွက်ဂွံကလေင်ကေတ် အခေါင်အရာ အစိုပိုင်ပြီချင်ပို ကောံ ပရေင်သွးဗွးမာန် ပံင်တောဲဗန်ကအ်အိုတ်ညိုက် အာတ်မိက်ကာ ပွဲတိုက်ရ။ ဂကူမန်တအ် ဒ်ဂကူမန်ဖြိုင်သ္တိုင် လျှူပရေင် ဗွးစးဂကူတု ပွဲကိုဝင်ဂကူပိုမူး မသွးကွေတ်ဏီ၊ မသွးလမျီု ဝီသိုင်အာဇနဲတအ်ဂ် နွံကျင်ဗွဲမတိုင်ဗွေင် ထေက်ကို ဒးကိုပရေင်ရေင်သ္တိုင်၊ တို့ကားအိဝံ့ ပရေင်ချီဒရာင်ဂကူပိုတအ်ဂ် စိုပ်ဒိုင်တုာသမ္မိုင်ရောင် မဒ်တု သွက်ဂွံသွးဂုဏ်ဏီ ကောန်စိုတ်ရန်ဂစာန်အာ သွက်ဂကူညိုက် ဆက်အာတ်မိက်ကာရ။ တာလျိုင် ကလေင်ကေတ် အခေါင်အစို မကွေတ်အာ မလအ်လကာဖာကို၊ သိက္ခာဂကူကို တာလျိုင်နွံ လျှူဗွးပိုတအ်တု ဒွာဲအလုံပိုစိုပ်၊ ဗျိုင်မ္မိတ်အလုံ ပိုသ္တိုင်၊ ဂကောံအလုံပိုနွံ ဒးယိုက်ဗွေင်အာရောင်။ လျှူလညာတ် အစိုဗော်ပရေင်ချင်ကွာန်မွဲမွဲ ပိုတအ် ပိုတ်ကွေတ်ထေံ မွဲချီန်ခဏတု ပွဲအကြာပိုတအ် တင်ဟံ့တုပ်သွတ် စိုန်မံက်တကိုလေဝ် ပညီပညပ်ကေတ် ညးသကအ် တံင်တံဗန်ကအ် ဒးရန်ဂစာန်အာ သွက်ဗွးစးဂကူ၊ အခေါင်အစိုအုပ်စုပ်ပိုင်ပြီ ကောံ သိက္ခာဂကူပိုရောင်။ ပရေင်ညီသွတ် အကြာဂကူပိုတအ်ဟေင် ဒ်သဇိုင် သွက်ဂွံကလေင်ကလိဝံ့ သိက္ခာဂကူ ကောံ အခေါင်အစိုဂကူပိုတအ်ရောင်။ ပွဲကိုဂကူပိုတအ် ဝင်ခိုင်ကျိက်ကံ ကေင်နွံကျင်ရ။ ကဆံင်အလံင် ယေန်သွာင် ပွဲမအိုတ်တိုက် ကေင်နွံကျင်တု တံရိုဟ်မ္မိတ်ကို တံရိုဟ်သံယံဇာတ ဂကူပိုတအ်ဂ် ဒ်သဇိုင် သွတ်ဂွံကလေင်ဒက်ပတန် ဂကောံမ္မိတ်မကြိုင်မ္မိတ်၊ ပရေင်အုပ်စုပ် ကောံ အလုံအသီဒေသမွဲ မာန်ဗွဲဗွတ်ရောင်။ ကမ္မာန်ဗွး စးဂကူ သွက်ဂွံဒးကောန်စိုတ်အာ နွံဒိုင်တုာဂလိုင်ဏီ။ ယဝ်ရ အလုံဂကူမန် နွံပွဲချင်မန်ကို ချင်သအာင်ဂမိုင်တအ်ကို ဒက်ခွဲပွဲဂ် ပရေင်ညီသွတ် ပွဲခိုင်ပိုန်တု စိုတ်ဒြဟတ်နွံ ရန်ဂစာန်အာမူး တိုင်ဟိုကောံအထောတ်ပို ရန်တုာအ်လဝ် သွက်ပရေင်ဗွး စးဂကူ၊ အခေါင်အစိုပိုင်ပြီ အုပ်စုပ်ချင် ကောံ သိက္ခာဂကူတအ် ကလေင်ကလိဝံ့သုာဲသုာဲရောင် ဖျေံဏာအသံအမိဋ္ဌာန်ရ။

- ၁။ ဂကောံမန်အဝ်သရေလျ
- ၂။ ဂကောံမန်ယူရောပ်
- ၃။ ဂကောံမန်ခါနေဒါ
- ၄။ ဂကောံညးဗြဲမန်ခါနေဒါ
- ၅။ ဗော်ကလေင်ဒက်ပွန်ချင်မန် (အမေရိကာန်)
- ၆။ ဂကောံညးဗြဲမန်ချင်အမေရိကာန်
- ၇။ ကောံညီသွတ်ဂကူမန်
- ၈။ ဂကောံစန်ဒက်ညီသာ ကောံ ရီဗင်ကောန်ဂကူမန် (ချင်သေံ)
- ၉။ ဂကောံဒီမတ်ကရေသီကောန်ဂကူမန် (ဋ္ဌာန်တိုက်ဗွးစး မလေယုာ)
- ၁၀။ ဂကောံသွတ်မန်လညာတ်တို
- ၁၁။ ဂကောံမန် နယူဇီလာန်